

VIKERKAAR

EESTI NOORSOO
RAAMAT AJARIRI

VIAASTAKAIK
TOIMETAJA
M. NURMIK

Nr. 8

ILMUB 10 NUMBRIT AASTAS

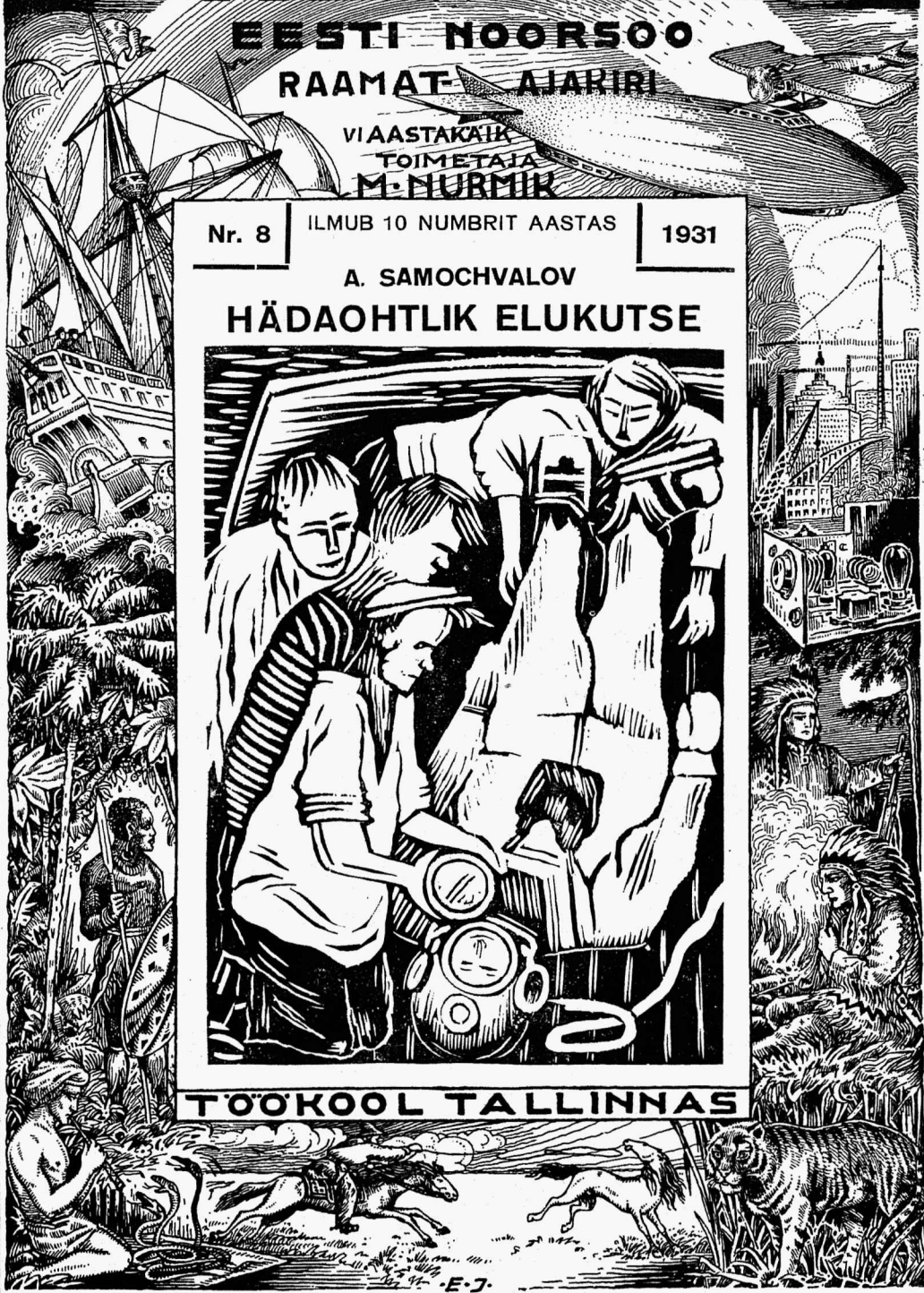
1931

A. SAMOCHVALOV

HÄDAOHTLIK ELUKUTSE

TÕOKOOL TALLINNAS

Toimetaja L. Jürisson. Haapsalu, Võnnu tän. 13.

Margikorjaja nurga lugejaile.

Jõulupühadeks korraldame margikorjaja nurga lugejate vahel markide vahetuse. Ka eelseisvail kevadpühil korraldame samasuguse vahetuse järgmistel tingimustel:

1. Markide vahetusest osavõtja saatku 25 isesugust postmarki, juure lisades oma aadressi (selgesti kirjutada) ja postikuludeks 10 sendi eest postmarke, järgmisel aadressil: L. Jürisson, Haapsalu, Võnnu tän. 13.
2. Margid peavad olema puhastatud paberist, täiesti terved, mitte väga mustalt tembeldatud ja kõigiti hääs seisukorras.
3. Saadetised loositakse saatjate vahel, nii et iga markidesaatja saab tema poolt saadetud markide vastu 25 teissugust marki.
4. Saadetiste vastuvõtmise viimne tähtpäev on 4. aprill s. a.
5. Väljalooositud margid saadetakse osavõtjaile kätte kevadpühiks.
6. Kolmele osavõtjale, kelle saadetised osutuvad väärtuslikumaiks, antakse toimetuse poolt kolm preemiat: I 30 isesugust marki; II 20 isesugust marki ja III 15 isesugust marki. Preemiata saajate nimed avaldatakse „Vikerkaare“ aprillikuu numbris.

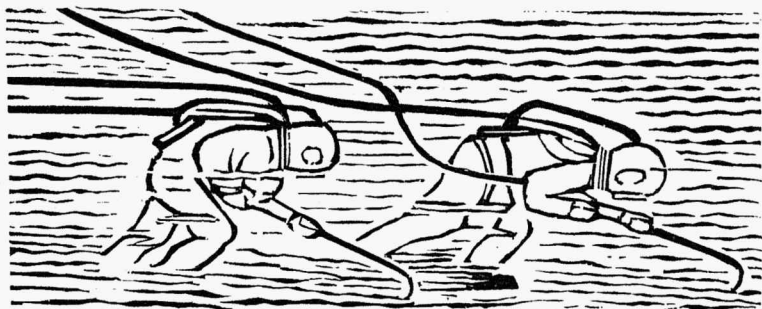
Tutvustage Eestit välismaail!

Eestit tuntakse välismaail väga vähe; sellega on seletatavad nähtused, et Tallinna saadetud kirjadel sageli esineb sihtmaana Lääne-Vene, Läti või mõne teise naaberriigi nimetus. Teatavat huvi meie kodumaa vastu võib äratada ka margikorjaja, kui ta saates kirja välismaale, kleebib kaardile või ümbrikule mitmesuguseid ja mitmevärvilisi postmarke. See äratub uudishimu maa vastu, kust kiri saabunud, ja väikesel viisil võib kaasa aidata Eesti tutvustamisele välismaail. Margid tuleb kleepida ümbrikule tingimata aadressi poolsele küljele. Välismaail on palju postmarkide korjajaid, kes korjavad ümbrikke markidega aadressi küljel.

Viimasel aastakümnel välismaail on väga levinud ka piltpostkaartide korjamine markidega pildipoolisel küljel. Piltpostkaartidest korjatakse ainult need, millistel on vaated linnadest, maastikest, loodusest, rahvariiettest jne.

Eesti postmarkidest.

Praegu tarvitusel olevad Eesti postmargid kannavad riigi vapi, kolme leopardi, kujutust. Neist markidest kõige rohkem tarvitatakse 2-, 5-, 10- ja 20-sendilisi. See on põhjuseks, mispärast neid marke on kerge saada ja nendel ei ole ka suuremat väärtust. Markidest on väärtuslikumad need, mida raskem saada, s. o. kõik teised väärtused päale nende, mis ülemal nimetatud. Iseäranis vähe tarvitatakse 12-sendilisi postmarke, mis määratud välismaale saadetavatele postkaartidele kleepimiseks. Margikorjaja kirjavahetuses oma mõtteosalistega peaks tarvitama marke, millistel on suurem väärtus. Sellepärast tarvitage kirjavahtusel 1-, 4-, 8- ja 12-sendilisi ja kõrgema väärtusega marke, aga mitte 2-, 5-, 10- ja 20-sendilisi.

Hädaohflik elukutse.

A. Samochvalovi järgi M. O.

Eelmine tuukrijutt „Juhtumus vee all“ („Vik.“ nr. 3) oli toimetuse kuulmist mööda vikerlastele üsna hästi meeldinud. Loodame, et selle numbri nimijutt teile samuti meeldib. Teatage meile alati kaardiga, kuidas on meeldinud teile üks või teine jutt „Vikerkaares“. Sellega võtate ise tegelikult osa „Vik.“ toimetustööst ja aitate oma ajakirja sisuliselt teha endile meelepäraseks.

Käesoleva jutu tegevus sünnib kord vee kohal, kord jälle all jõe põhjas — kümne sülla sügavuses. Kui tegevus siirdub pinnalt põhja, või ümberpöörduvalt, siis on jäetud sinna ridade vahele väike v a h e r u u m. Nõnda vaheldumisi — pinnal, põhjas, pinnal jne. — edeneb selle traagilise loo tegevus, nagu mitmepildilises näidendis.

I

Tuul. Piki tervet jõge. Jõgi on tumehall. Midagi ei peegeldu temas. Ta ei armasta vallatada peegeldustega.

Jõgi on väga sügav — kuni kümme sülda. Sellest hoolimata püstitati sinna kolm määratut betoonsammast. Sammas-tele tahetakse säada raudsild. Ja üle silla pannakse rongid sõitma. Tuul hundab sammaste vahel.

Vee all on ka midagi tuule taolist. See on vool. Vesi on segane. Põhjas on peaaegu öö. Betoonsambad toetuvad põhja. Vool viskleb ja kisub sammaste vahel.

Tuul hundab sammaste vahel.

Sammaste kõrval on kraan ja praam kivide, tsemendi ning igasugu muu materjaliga.

Ehitatakse silda.

Keskmise samba juures on kaks tuukripaati. Kummaski riietub tuuker. Lainetus kiigutab paate. Kiigutab ka tuukreid. Sammaste vahel kisub ja viskleb vool.

Kui põhjast üles vaadata, näeb aina kollakat udu. Ja selle kohal pilvi.

Pikk pilv — see on praam. Ruudukujuline — on kraan. Õige väike pilveke — see on tuukripaat. Teine samasugune pilveke — teine tuukripaat.

Üks tuuker on vurrudega — see on Saare. Terve rind on tal täis tiivulisi kruvisid.

Tal on tuukrikiiver, mis kruvitakse kaeluse vintlõikesse. See on mõnus, sest seda on kergem pähe kruvida. Üks, kaks — ja valmis. Niisuguse kiivri kaelus on kaheteistme poldiga.

Kuid ta tuleb ka kergesti lahti, ja see on hädaohtlik.

Teine tuuker on Saare vend. Tema kiiver käib kinni kolme poldiga. Säärane päakate on raskem — kuid ei keera end lahti.

Mööda jõepõhja vastu voolu ujuvad siiad.

Siial on tume selg ja hõbedane kõht. See on nii, kui ta on veest välja tõmmatud. Ent vee all teda ei näegi — on vaid kahvatu vari, viirastus.

Kõrgel siigade kohal ripuvad kollases udus kaks raudtreppi. Üks Saare paadist, teine venna omast.

Ripuvad ega vii kuhugi — on nagu katkend.

Tuukrite jalad tulevad mööda treppe alla. Mööda üht Saare, mööda teist venna omad.

Jõudsid kõige viimase astmeni. Edasi võib vaid hüpata sügavusse.

Tuukrid hüppasidki.

Paadivanem harutab käes signaalinööri. Nöör jookseb vette — tuukrile järele.

Töölised pumpavad. Nii ühes, kui teises paadis.

Vee all tuukrid muutusid varjudeks. Varjud lendavad siigade juure. Sääal on pime-sume. Vool viskleb ja kisub sammaste vahel. Kisub tuukreid kaasa. Mis neil sellest? Nad on vilunud. Haaravad pootshaakidega põhjast kinni. Lähevad sammaste poole vastu voolu. Las' kisub!

Kraani vints hakkas töötama. Laskis raudhaagi praami kohale.

Praamis töölised kinnitavad kivi haagi külge. See on graniidi-mürakas — poolteist meetrit pikk, meeter kõrge ja kolmveerand lai. Raskus mitusada puuda.

Graniit on hästi tahutud. Haagi jaoks on tehtud erinev õõnsus. Kivi ei kuku kuidagi ära.

Tuukrid annavad signaali: „Kohal!“

Paadivanem mõistis signaali: On kohal!

Tuukrid läksid pootshaakide abil kõrvale, teatasid:

„Lase tulla!“

Paadivanem käsutab kraani:

„Lase alla!“

Kraan hakkas töötama.

Praami kohale tõusis rippuma määratu kivilahmakas. Mitu sada puuda raske.

Pöördus siis veidi kõrvale ja hakkas pikkamööda vette libisema.

Tuukrite kohal paistis neljanurgeline tume vari. Tähen-
dab — kivi lastakse alla.

Paadivanem võtab signaali vastu:

„Stopp!“

Tähendab, kivi on põhjas.

Tuukrid olid kivile valmistanud aegsasti aseme hüdraulisele segule. See on tsement. Signaalidega — paremale, vasemale, kohal — toodi kivi betoonsamba külje vastu. Siin asetati ta kangidega paigale tsementsegule.

Nii pandi kivi kivi järele. Vooderdati betoonsammas. Tõmmati talle selga graniidist kasukas.

Veel eile ja üleile lasti vette palju sääraseid kive. Kuid siis lõppesid need kivid, mil haagi jaoks tehtud õõnsus. Hakati siis laskma harilikke. Keerutati neile tross ümber.

Sääduse järgi niiviisi ei oleks tohtinud teha.

Tuukrid panid ka need kivid paigale. Mis sa ikka teed? Peab ju ehitama. Kuid nad mõistsid, et nii on väga hädahohtlik. Kivi võib ju välja libiseda. Ja siis — kuhu ta lendab? Kes teab? Võib juhtuda, et satub ka vastu voolu pihta. Võib hetkega surnuks muljuda.

Ja palju niisuguseid kive lasti põhja.

Tuuker Saare hakkas väsima, vend samuti. Vooluga võitlemine võttis jõu. Küll aga kisub sammaste vahel. Kannab signaalinööri ja vooliku eemale. Veab neid mööda põhja. Saare lausus endamisi: „Näe hullu, kuidas ajab!“

Vend mõtles umbes niisamuti.

Nii nad viivitasid samba juures. Ei läinud kõrvale. Ei annud ka signaali järgmise kivi laskmiseks.

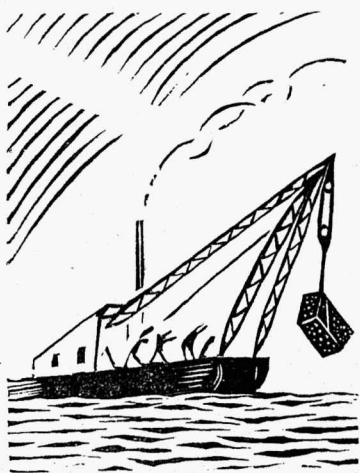
Praamil keerutasid töölised uuele kivile trossi ümber, kuid ei lõpetanud seda tööd.

Kuulnud, et signaale ei ole, läksid kõrvale veidi suitsetama. Kivi oli kinnitatud pooleldi haagi külge — nii lohakalt nad ta jätsidki.

Tuul aga hundab trossides. Puhub tubakat ühes sädemetega piibust.

Vee all sumestus nagu halva ilmaga. Külm tungis tuukritele kallale. Veealune vaikus hakkas Saaret piinama; venda niisamuti. Siiad hakkasid endid sagedamini näitama.

Vilksatab äkki! Ja väsimusega ei taipa, oli's see tõesti siig, või viirastas vaid nii.

Kus äkki vuhises, tõmbas!

Tugitrossid andsid järele.

Rapsas ehk kraani lahti!

Lahti nüüd just ei kiskunud, kuid tõukas kõrvale.

Ent kraan tõmbas kivi praamilt ära. Kivi oli pooleldi kinnitatud. Ja jäi rippuma vee kohale. Mitu sada puuda raske.

Jäi rippuma kole viltu.

Vaata, et välja ei libise.

Tuukrid aga kivi ei näe. Kõrvale nad ei läinud.

Töölised unustasid hingamise. Mehaanik ei julge kätt vintsi juure panna. Kardab puudutada. Kõik tardus.

Õudne!

Ja Saare otsustas veel kohale panna ühe kivi — ja teatud! Aitab sellest.

Vend otsustas samuti.

Kuid signaali ei annud.

Kraan seisis paigal ankru ja tugitrosside abil. Teras-trossid olid kinnitatud sillasamba külge ja kriuksusid haledasti.

Ent tuul hundab trossides, ja vool viskleb ja kisub sammaste vahel. Raputab kraani, praami ning paate. Kuid sambal ei ole sellest lugu.

Kivi rippus nii kohutavalt. Kole viltu!

Rippus veerand minutit. Siis libises vette.

Tõmme, ragin! Pimedus, valu! Hiiglajõud rõhus Saare, samuti ka venna.

Kõik karjatasid hirmust. Ühel hääle! Joosti siiasinna.

II

Saare ei tunnud midagi. Ta oli meelemärkusetä.

Pärast hakkas selguma pikkamööda. Mitte teadvus, vaid valu. Ja milline jõuetus! Viimati Saare hakkas taipama, et ta lamab näoga vesikasvudes ning kruusas. Mitte näoga, vaid illuminaatoriga. Pääd ei saa tõsta ega pöördä. Pole midagi parata. Hää seegi, et oled elus.

Saarele meeletust, et vend on ka siin. Küll tema päästab. Kuid vend mingipärast ei tule. Kas tõesti paisati temagi maha?

Saare hakkas pääd pööрма. Valu ja raginaga pöördus pää veidi. Saare hoigas õõnsalt, väljakannatamatult.

Mis vend ometi ootab?

Kuhu ta kadus?

Ta seisis ju temast vasemal.

Saare püüdis välja vaadata kiivri küljel olevast illuminaatorist. Näeb — vend on siin. Seisab tumeda varjuna ta kohal. On põlvili.

Saare rahustus.

Surus nina vastu klaasi. Kõva padi — vask ja klaas. Kuid pole viga.

Vend vabastab ta kohe — ja siis üles! Tehtud!

Ent ülal olid inimesed ärevil. Ei teadnud, mis pääle hakata. Kuidas aidata? Kas saab üldse aidata? Võib-olla on mõlemad surnuks muljutud. Signaale ei ole. Kui hirmus! Oldi ärevil.

Saare ootab. Ent asjata. Vend mingipärast ei rutta teda päästma. Mingipärast ei tõuka talle kindaga külge ega silu mööda vaskkiivrit.

Saarel on valu. Ja valu tõttu hirmus loidus. Ei viitsi vaadata veel kord venna varju. Nägi enne ju selgesti. Seisis ta kohal põlvili. Küll ta tuleb kohe teda vabastama. Ühehoobiga ei tee siin midagi ära.

Saare ootab jällegi, ja nüüd on selgesti näha, et ootab asjata.

Vend ei liigutanud end.

Mis see's on? Kas tõesti vend jättis ta maha?

Saare vaatab jällegi illuminaatorist välja.

Näeb: vend on siin, ei ole teda maha jätnud. Kuid miks ta paigast ei liigu ja seisab nagu kivistunud?

Saare pingutas tervet jõudu pöördumiseks, et paremini vaadata.

Ei pöördunud üksi kael — ka kiiver kriuksatas löike kohalt. Tal oli pääs kiiver, mille kaelus kaheteistme poldiga.

Saare pingutas veel.

Äkki lõi külm, terav silmus ümber kaela. See oli vesi, mis purskas löike kaudu. Ta pöördus tagasi, nagu salvatud. Mõistis: peab vagusi lamama, ei tohi õlga keerata, muidu on kõik otsas. Hakkad pöötlema, kruvid kiivri lahti, vesi tõmbub kui silmus ümber kaela, ujutab sind üle — ja otsas — tähendab, haud.

Paadis jooksevad inimesed edasi-tagasi. Mis teha?

Kui tõmbaks signaalinööri?

Aga võib olla on voolik ka kivi all. Ja kui voolik katkeb, mis siis?

Surnut võib ju igal ajal välja tõmmata.

Kuid pump töötab korrapäraselt. Manomeeter on õige natuke tõusnud. Ehk elavad veel?

Saare hakkas käega õiendama. Tahtis venda tabada, et miks ta ei rutta? Aga ei saa. Käsi ei küüni. Püüab jällegi illuminaatorist välja vaadata. Ise on vajunud oma tiivuliste kruvidega rinnuli üleni põhjamutta. Põsk toetub vastu klaasi ja vaske. Klaas on paks — peab vastu.

Saare näeb — vend seisab põlvili nagu ennegi. Vool kisub lõtvu käsi nagu nuute.

Kuid mis pääga on juhtunud?

Nägu on vajunud just vastu graniidiserva nurka. Ja Saare näeb — mööda voolu aurab tume, punakas vine selt kohalt, mis on vastu kivinurka.

Mis see on? Veri!?! Saare tardus.

Kahvatus hetkega. Kõik oli korraga selge.

Kivi on kukkunud kaela. On haaranud venna signaalinööri. Kiskunud ning virutanud venna vastu kivinurka. Nüüd on vend otsas, paratamatult. Jumalaga, vend!

Ent päälvee lõhkesid inimeste südamed: — seltsimehed on hukkumas. Nende süü pärast. Ei oleks tohtinud jätta kivi niiviisi pooleldi seotuna. Seltsimehed hukuvad. Kuidas neid kätte saada? Jõgi kaheksa sülda sügav.

Teisi tuukreid siin ei ole.

Ent pump töötab korrapäraselt. Manomeeter on õige natuke tõusnud.

Ehk elavad veel?

Isegi õhumullikesi võib peaaegu eritleda. Kuigi vaevu. Vool viskleb ja kisub. Tal on oma mullikesed ja keerud. Kes neist aru saab?

Saare jätab vennaga jumalaga. Ise on elus. Siiski ei taha tänada oma saatust. Vennast on kahju... Kuid peab päästma end. Vennal on naine, lapsed. Saare peab neid aitama.

Ta otsib oma signaalinööri. Leidis. Siin. Vaba, — täna õnne!

Saare mõistis: kivi on teda haaranud voolikut pidi. Voolik pidas vastu, — „täna õnne!“ Ta mäletas: vool oli kiskunud vooliku kaenla alt — ta tahtis selle kinni püüda, kuid ei jõudnud — käis raksatus.

Nüüd vajutas kivi voolikut just kiivri juurest.

Ja Saare hakkas endamisi rääkima: Täna õnne, et kiivrisse ei raksatanud.

Hetkega oleksid olnud otsas. Selle asemel napsas kõrvast kinni, nagu hiirepoja. Ei saa end liigutada. Kuid päästa end, Saare. Ära asjata paterda. Mõtle esiti järgi. Kui voolik ei pea vastu — oled otsas. Keerad kiivri lahti — jälle oled otsas. Mõtle järgi, mõtle järgi, Saare!

Ja ta mõtles järgi. Pingutas iga soont.

Saare paadis oli vanem surnukahvatu. Hääl oli tal kadunud. Kähistas vaid:

„Poisid, hakkame tõmbama. Üks hull on ta puha... signaale ei ole...“

„Poisid, tõmbame!“

Hakati tõmbama signaalinööri.

Saare tunneb äkki, et teda tõmmatakse keskelt pooleks. Signaalinöör tõmbus pingule. Teda tiritakse.

Saare rõõmustus. Kuid ainult hetkeks. Näeb: halba tehakse. Voolik takistab. Kui voolik rebitakse katki — on lõpp, kõik otsas.

Veel üks häda: signaalinöör on talle seotud keskelt ümber keha — sõlm eespool. Ta pöördub kõhuga ülespoole. Sellest kriuksub kiiver löike kohalt.

„Nüüd keeravad mul kiivri pääst. Keeravad jah. Mis nad ometi teevad? Hukkavad Saare. Matavad siiasamasse!“

Keeratakse! Vesi litsub läbi löike jääse silmusena.

Saare tegi järsu liigutuse. Haaras signaalinööri ja signaliseeris kõigest jõust. Selgelt, nii selgelt kui võimalik:

„Lase järgi!...“

Paadivanem kuuleb signaali: lase järgi!

„Poisid, elab! Saare elab! Andke nöör siia! Tasa! Kuulen signaali!“

Saare venna paadis otsustas vanem ka katsuda nöörist tõmmata.

Saarel on kergem. Ülalt lasti järgi. Ta ei ole üksi. Kuid mis see on? Mis see on? Miks kivipank vajub tema pääle. Tuleb pikkamööda. Katab teda. Nüüd, nüüd matab. Kiiver ragiseb. Vask annab järgi — mõlkib. Kitsaks jääb kiiver Saare pääs. Vurrud vajuvad laiali. Tükivad harjastena silma. Nina on viltu.

„Milles asi seisab? Oh, nad tõmbavad venna signaalinööri. Sellega tõstavad kivi venna poolt üles ja veeretavad tema pääle.“

„Mis nad teevad? Hukkavad ju! Hukkavad Saare!“

Annab jälle signaali, nii selgelt kui võimalik: hädaoht, lase järgi!

Nad ei saa aru. Purustavad, muljuvad raudkiviga.

Nad ei saa aru.

„Milles asi seisab? Miks nad ei saa aru signalist? Mõtles järgi, Saare!“

Mõtles.

Mõtles — ja tardus. Lõi nagu millegagi pähe.

Nad ei saanud aru, ega saa kunagi!

Tõmmatakse ju venna paadist. Tema saab aga signaale anda vaid oma paati.

Kiiver ragiseb.

Äkki näeb Saare silma all vilksatamas tähte. Klaas praguees. Illuminaator läks katki.

„Nüüd on lõpp!“

Saaret valdas loidus. Hirmus loidus. Tühi temaga, lõpp, siis lõpp! Otsas, siis otsas!

Selgelt vilksatas järsku mõte: kraan.

„Kraani on vaja, kiiresti!“

Ta signaliseerib selgelt, nii selgelt kui võimalik.

Paadivanem sai signaalist aru. Venna nõör lasti lahti. Asuti kraani juure tööle. Kõik on kahvatud. Kõssis. Nagu oleks igaüks neist saanud hoobi pähe.

Kõis lasti vette.

Saare ootab. Venna nõör lasti lahti. Graniidi-mürakas vajus kõrvale, ei mata enam.

Saare hingab sügavalt ja sagedasti. Ootab. Kaua, kaua.

Tunni, päeva. Ei või olla päeva. Isegi tundi ei või olla.

Tundub olevat öö-päev.

„Kannata, Saare. Oota! Ära rabele!“

Kuid äkki kriipas trossiots üle kiivri. Tähendab, lasti alla.

„Püüa nüüd! Kas on raske?“

Väga raske on tabada. Saare lamab näoga põhjamudas ning kruusas. Ei või end pöörda. Kui pöördud — keerad kiivri lahti.

Saare püüdis vaadata külgilluminaatorisse.

Trossi ots on lähedal. Kriipab mööda tuukrisärki ning kiivrit.

„Signaal, kiiresti. Stopp!“

Jäi hiljaks. Saare näeb... tross on kaugel. Ei ulatu käega haarama. Mõtleb, kuhu käsutada: paremale, vasemale. Annab signaali.

Hüppas üle.

Pole viga. Annab veel signaali: tagasi!

„Nüüd on käes, peaaegu käes!“

Signaliseerib: käes!

Haaras pihku. Hingab sagedasti.

„Nüüd puhka... Hinga. Mõtle järgi. Tross on käes. Mis sa nüüd teed? Mõtle, mõtle, Saare. Kus on kang? Otsi, otsi. Ta peab olema siinsamas. Hoidsid ju käes. Kuhu ta võis kaduda? Kobades on raske leida. Kuid pole viga. Ära alla anna. See pole sul esimest korda. Otsi, otsi, kus on kang?“

Saare otsis kangi. Leidis. Ajas kangi kivi alla. Kang läks pooleni, isegi rohkem kui pooleni kivi alla.

„Pea, Saare, ära end sisse kaeva. Aitab sellest. Nüüd — kus on tross? Ega sa käest ära lasknud? Tross on siin!“

Saare seob trossi ümber kangi otsa.

„Nii, kõvemini, kõvemini. Kas on raske? Pole viga. Olgu raske! Valmis! Anna signaal: tõmmaku. Ära rutta, Saare. Aegamööda. Ahaa, ongi!“

Kuuldi. Kivipank nihkus kõrvale. Tõmmatakse.

Oli vaikne. Ainult tuul hundas trossides. Seegi jäi vaiksemaks. Ent inimesed olid sõnatud. Kuulasid Saare signaale. Kraan töötab.

Saare signaliseerib: Stopp!

Stopp.

Surub jällegi kangi. „Veel, veel, sügavamale. Pea, ära end sisse kaeva. Anna veel signaal!“

Jälle tõmmatakse. Kivi taandus veelgi. Saare surub veel kangi. Annab veel signaali. Kivi taandub ikka enam. Veel! Veel!

Kuulatakse Saare signaale. Kraan töötab.

Saare väsis. Pää läheb segaseks. „Kannata, kannata! Võitle! Kui ei — on kõik otsas. Suru veel kangi. Veel on natuke vaja. Ahaa!! Taandus veelgi. Nüüd võid juba pääd tõsta. Ära rutta, Saare! Rahulikumalt. Suru. veel kangi. Nii! Nüüd võid tõusta põlvili. Nüüd veel kord kang!“

Saare töötab tüdimatult. Ise üleni märg. Kas higist, kas veest? Ta ei teadnudki: higist või veest; polnud nüüd aega niisuguste asjade üle mõtlemiseks. Kuid vett oli sisse nõrgunud kiivri löike kaudu. Loksus Saare tuukrisärgis. Kuid ta ei tunnud seda.

Jäi veel natuke teha.

Kivipank taandus. Oli peaaegu ära nihkunud.

„Rõõmustu, Saare! Nüüd tõmba käega voolik välja. Ettevaatlikult, ettevaatlikult. Ära maga! Sa uinud!“

„Rõõmustu, Saare!! Veel üks sekund ja sa oled pääs-
nud. Anna signaal, et sind üles tõmmatakse.“

Kuid käed lõtvusid. Jõud on otsas. Kõik kaob. Vajub kuhugi alla...

Saare magab.

Ei maga, vaid on minestunud.

Ta tõmmati välja. Särk osutus pooleni veega täidetuks. Kiiver oli vajunud laiaks nagu kook. Nina ja vurrud olid surutud vastu illuminaatori-klaasi. Illuminaator oli pragnenud.

Saare tuli meelemärkusele tunni aja pärast. Kuid vend hukkus. Ta oli kukkunud illuminaatoriga vastu raudkivi nurka. Klaas oli purunenud. Ja vesi muljus Saare venna surnuks.

Kuu aja pärast asus Saare uuesti tööle. Kuid ta ei töötanud enam kunagi kaheteistme poldiga kiivris. Nüüd ta tunnustab ainult kolme poldiga pääkatet. Tõsi, selles ei ole nii mõnus suitsetada. Seda ei kruvita ära, kui tuuker tuleb vee päale puhkama. Avatakse vaid illuminaator.

Kuid nüüd Saare keerutab endale hästi pikad suitsud. Kui talt küsitakse, miks niisugused, ta vastab:

„Sellepärast, et andsin töotuse. Ei mina enam tööta kaheteistme poldiga kiivris. Sellega on lõpp!! Kuid niisugust suitsu on illuminaatori kaudu parem tõmmata, suits ei tule ka sisse!“

Ajaleht. Elektrilisi katseid.

A. Perelmanni järgi.

Sädemeid sõrmist. — Kuulekas kepp. — Elekter mägedes.

Vend võttis ühte kätte riideharja, teise käega surus ajalehe vastu sooja ahju ja hakkas lehte hõõruma, nagu tehakse tapeetidega, et nad jääksid hästi siledasti seina külge.

„Vaata,“ ütles ta siis ja võttis mõlemad käed lehe küljest.

Arvasin, et see kukub põrandale. Kuid seda ei juhtunud: ajaleht imelikul kombel püsis siledail kivil nagu külge kleebitud.

„Kuidas ta seisab sääl?“ küsisin ma. „Ta ei ole ju liimitud.“

„Leht püsib nii elektri tõttu. Ta on nüüd elektriseeritud ja tõmbub ahju külge.“

„Miks sa ei öelnud, et leht oli elektriseeritud?“

„Ta enne ei olnud elektriseeritud. Ma elektriseerisin ta siinsamas sinu silmade all harjaga. Hõõrumisest ta elektriseeruski.“

„Tähendab, see on juba päris elektrikatse?“

„Jah. See on alles algus. Kustuta tuli!“

Pimeduses paistis ähmaset venna tume kuju ja hallikas laik valge ahju asemel.

„Nüüd pea minu kätt silmas.“

Ma enam aimasin kui nägin, mis vend tegi. Ta vabastas lehe ahju küljelt ja lähendas talle harali sõrmed, hoides teda teise käega.

Ja siis — ma vaevalt uskusin oma silmi — sõrmist lendas pikki, sinakas-valgeid sädemeid!

„Need on elektrisädemed. Kas tahad ise proovida?“

Ma peitsin ruttu käed selja taha. Mitte ilmaski!

Vend pani lehe uuesti ahju külge, hõõrus harjaga ja jälle laskis lennata sõrmist sädemetekimpe. Jõudsin märgata, et ta ei puudutanudki lehte, vaid hoidis sõrmed sentimeetrit kümme eemal.

„Proovi, ära pelga, pole ju sugugi valus. Anna käsi!“

Ta haaras mu käe ja tõmbas mu ahju juure.

„Aja sõrmed harali. Nii. Mis, kas on valus?“

Ma ei jõudnud liigatadagi, kui mul sõrmist kargas sinakate sädemete kimpe. Nende valgusel nägin, et vend oli ainult poolest saadik vabastanud lehe ahju küljest, alumine pool oli ikka veel ahju küljes nagu kleebitud. Sädemetega ühel ajal tundsin nagu torget, aga päris tühist. Karta polnud tõepoolest midagi.

„Veel!“ Nüüd palusin juba mina.

Vend pani lehe vastu ahju ja hakkas otse peopesadega hõõruma.

„Mis sa teed? Sa unustasid harja!“

„Ükskõik. Noh, ole valmis!“

„Sellest ei tule midagi: sa hõõrusid paljaste kätega, ilma harjata.“

„Võib ilma harjatagi, kui käed on kuivad. Pääsi on hõõrumine.“

Tõepoolest, ka seekord särises mu sõrmist sädemeid nagu ennegi.

Kui sädemeist oli himu otsas, ütles mulle vend:

„Noh, jätkub. Nüüd näitan sulle elektri voolamist, seda sama, mida nägid Kolumbus ja Magalhães oma laevade mastide otsas. Anna käärid siia.“

Vend lähendas pimedas avatud kääride otsad ahju küljest lahtitõmmatud lehepoolele. Ootasid sädemeid, kuid nägin midagi hoopis uut: kääriotsi kroonisid lühikesed, helendavad, sini-punakad niidikimbud, ehk nad küll olid veel paberist kauris kaugel. Samal ajal kostis tasane, kestev sisin.

„Näed, samasuguseid tulekimpe, ainult palju suuremaid, merimehed näevad sageli mastide ja raade otsas. Nad hüüavad neid Elmo tuledeks.“

„Kust need sinna saavad?“

„Sa tahad küsida, et kes sääil hoiab elektriseeritud ajalehte mastide kohal? Ajalehte sääil muidugi ei ole, aga selle asemel on madal elektriseeritud pilv. Ära aga arva, et selline teravikkude elektriline helendus on ainult merel. Seda nähakse ka maal, eriti mägedes. Juba Julius Caesar kirjeldas, kuidas kord öösel pilvise ilmaga ta sõdurite piigiotstel olevat helendanud niisugused tuled. Merimehed ja sõdurid ei karda elektritulesid, vaid, vastupidiselt, peavad neid häaks ennustuseks — muidugi ilma põhjuseta. Mägedes juhtub, et elektriline helendus ilmub inimestegi külge: juustele, mütsidele, kõrvadele, kõigile väljaulatuvaile kehaosadele. Selle juures sageli kuulduv sumin, umbes niisugune nagu meie kääriotstel.“

„Kas see tuli põletab valusasti?“

„Sugugi ei põleta. See ju pole tuli, vaid helendus, külm helendus. Ta on niivõrd külm, et ei süüta tikkugi. Vaata: ma võtan kääride asemel tikku ja — näed — tikupääd ümbritseb helendus, kuid ta ei süti.“

„Aga minu meelest põleb. Leek tuleb otse tikupääd.“

„Tee valgeks, vaata tikku lambivalgel.“

Veendusin, et tikul ei olnud päägi põlenud. Tähenab, teda ei ümbritsenud tuli, vaid külm valgus.

„Ära kustuta lampi. Järgmise katse teeme valgus.“

Vend tõstis tooli keset tuba ja pani kepi põigiti ta korjule. Mõne katse järele tal õnnestus sääda kepp tasakaalu.

„Ma ei teadnud, et kepp võib nii seista,“ ütlesin. „Ta on ju pikk.“

„Sellepärast ta seisabki, et on pikk. Lühike, näiteks pliats, ei seisaks.“

„Pliatsit nii küll ei paneks,“ kinnitasin mina.

„Nüüd asja juure. Kas võid panna kepi enda poole pöörduma, ilma et puudutaksid teda?“

Mötlesin. „Kui heita nõorisilmus ühele otsale...“ algasin siis.

„Ei mingisuguseid nõore, mitte millegagi puudutades. Saad?“

„Ahaa, tean!“ Panin näo kepi lähedale ja hakkasin suuga õhku sisse tõmbama, et keppi enda poole pöörda. Kuid kepp ei liikunud.

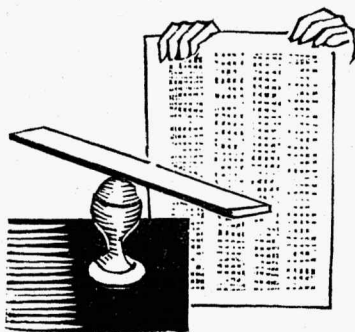
„Noh, kuidas on?“

„Sest ei tule midagi. Võimatu!“

„Võimatu? Vaatame järele.“

Ja, võttes ahjult ajalehe, mis püsis säääl kui kinnikleebitud, hakkas vend teda küljelt pikkamisi kepile lähendama. Peaaegu poole meetri kaugusel kepp tundis elektriseeritud ajalehe tõmbejõudu ja pöördus kuulekalt ¹⁾ tema poole. Vend juhtis nüüd ajalehega keppi, sundides teda edasi-tagasi pöörlema.

„Näed, elektriseeritud ajaleht tõmbab keppi nii tugevasti enda poole, et see käib ta järele, kuni kõik elekter on kepilt õhku voolanud. Selle katse võib teha mitmel viisil. Näiteks niiviisi. Säääl puhvetil on muna klaasis. Paneme munale joonlauda, ettevaatlikult, et ta püsiks säääl, ja nüüd keerutame teda ajalehega. Kas tahad ise proovida?“

Ma võtsin ajalehe, mida vend uuesti oli hõõrunud ahju küljel, ja imestusin isegi, et katse õnnestus kohe esimese korraga: joonlaud tiirles ajalehe kannul niikaua kuni libises munalt maha.

„Ükskord,“ lubas vend, „näitan sulle teise umbes samasuguse katse: puurime toorele munale kumbagi otsa augu, puhume kõik sisu välja ja siis tühi munakoos hakkab taldrikul elektriseeritud ajalehe järele veerlema.“

„Kahju, et neid katseid ei saa suvel teha: ahi on külm.“

¹⁾ sõnakuulelikult.

„Ahi on tarvilik ajalehe kuivatamiseks: niisugused katseted õnnestuvad ainult kuiva lehega. Sa oled ehk märganud, et ajaleht on alati veidi niiske, ta võtab endasse õhust niiskust; sellepärast teda peabki kuivatama. Ära arva, et suvel ei saa selliseid katseid teha. Saab küll, kuid nad ei õnnestu nii hästi kui talvel. Talvel on õhk toas kuivem kui suvel — see on mõõduandev. Sellistel katsetel on kuivus väga tähtis. Suvel ajaleht kuivatatakse köögis pliidil, kui see on niivõrd jahtunud, et ajaleht ei hakka enam põlema. Kui ta on pliidil hästi kuivanud, siis ta pannakse kuivale lauale ja hõõrutakse hästi harjaga. Ta elektriseerub, kuid mitte nii hästi kui ahju küljel. Noh, tänaseks jätkub. Homme teeme uusi katseid.

„Ka elektriga?“

„Jah, ja ikka sellesama elektrimasinaga — ajalehega. Aga vahepeäl annan sulle lugeda huvitava kirjelduse Elmo tuledest mägedel, mille autoriks on prantsuse loodusteadlane Saussure²⁾). 1867. aastal oli ta mõne kaaslasega ühel mäel, mis on enam kui kolm kilomeetrit kõrge. Ja, loe, mis nad tundsid sääl.“

Vend võttis riulilt Flammarioni raamatu „Õhkkond“, lehitses seda ja andis mulle lugeda järgmise koha: Inimesed panid parajasti oma raudotstega kepid kalju najale, kavatse-des lõunastada, kui Saussure tundis õlgades ja seljas valu nagu oleks sinna pikkamisi nõel sisse torgatud. „Arvates,“ kõneleb Saussure, „et mu linasesse mantlisse oli sattunud nõõpnõelu, ma heitsin ta seljast, kuid ei tunnud kergendust, vaid vastu-pidi, valu haaras terve selja ühest õlast teiseni; sellega kaasas käis kõditunne ja valus torkimine, nagu kõnniks mööda nahka herilane ja nõelaks. Heites kiiresti teise palitu seljast, ma ei leidnud midagi, mis oleks võinud valu teha. Valu kestis ja hakkas sarnlema kõrvetusega. Näis nagu oleks mu vil-lane kampson süttinud põlema. Juba olin valmis lahti riie-tuma, kui mu tähelepanu pööris endale suminataoline heli. See tuli meie kaljule naaldatud³⁾) keppidest ja oli nagu keema hakkava vee sumin. Kõik see kestis minutit viis.

Taipasin siis, et valutekitajaks on mäest voolav elekter, ehk küll päevavalgel keppidel ei olnud näha mingit helendust. Kepid sumisesid ühtviisi, kas hoiti neid püstloodis, raudotsad üles, alla või vesiloodis. Maast ei kuuldunud mingit häält.

Mõne minuti pärast tundsin, et mu juukse- ja habeme-karvad tõusevad püsti, näis, nagu tõmmataks habemenoaga mööda kuiva, pikka habet. Mu noor kaaslane hüüdis, tal tõus-

²⁾ loe: sossüür.

³⁾ naaldama — najale panema.

vat vurrude karvad ja kõrvaotstest väljuvat tugev vool. Tõstes käed ma tundsin, kuidas voolud väljusid sõrmedest. Ühe sõnaga, elekter voolas keppidest, riietest, kõrvadest, juustest, kõigist väljaulatuvaist kehaosadest.

Laskusime kiiresti sadakond meetrit mäetipust allapoole. Mida enam jõudsime allapoole, seda nõrgemini sumisesid kepid; lõpuks sumin läks nii vaikseks, et kuuldus ainult siis, kui kepp oli päris kõrva ääres.

Nii lõpeb Saussure'i jutt. Samast raamatust ma lugesin veel teisi Elmo tulede kirjeldisi.

„Elektri eritumist väljaulatuvaist kaljudest märgatakse sageli, kui taevas on madalaid pilvi, mis mööduvad mäetippude lähedalt.

10. juulil 1863 Watson ja veel mõned turistid ronisid Jungfrau mäetele (Šveitsi mägedes). Oli kena hommik, kuid ülal tabas neid tugev tuul rahehooga. Kostis kohutav kõue-raksatus, ja varsti Watson kuulis kepid tulevat vilistamist, nagu oleks miski keenud. Teelised seisatasid ja märkasid, et nende kepid ja kirved häälitsevad samuti; häälitus ei lakanud ka siis, kui kepid torgati otsapidi maa sisse. Üks teejuhtidest, kes oli võtnud kübara päast, hüüatas, et ta pää põlevat. Ta juuksed olid tõesti püsti nagu elektriseeritud. Kõik tundsid kõdistamist näol ja muul kehal. Watsoni juuksed seisid päris sirgesti püsti. Sõrmeotstel, kui neid liigutati õhus, kuuldus elektri vihin.“

Vandismäe Endu kiri onkel Jaagule.

Armas ristiätt!

Juba onu Kristjan jälle meil. Tead, seesama Vandori onu, kes enne oli mõisavalitseja ja kellel nüüd on paljas päälagi ja kes valejuukseid kannab. Ükskord, kui ta jälle meil käis, tahtsin mina indiaanlase-mängu mängida, aga et mul skalpi ei olnud, võtsin ta valejuuksed ja sain selle eest pärast sakkida.

Nüüd ta jääb vist kauaks siia. Kolis tädi juure elutappa ja hakkas sääal eeskambris elama. Teevad tädiga üheskoos süüa ja prahkeldavad, et lase aga käia. Ega ma neid

suurt salli — käivad mõlemad isale minu pääle kaebamas, kui vähe midagi on, ja siis saan mina sakkida.

Onu tõi suure musta kassi kaasa, selle nimi on Madis. See kass meeldib mulle küll, mängin temaga ja silitan karvu. Aga temal on nisuke mood, et kui keski tema selga silitab, siis pistab nurru lööma ja ajab selja küüru. Seda jälle ei salli tädi Taksi, ajab hambad irevile ja hakkab haukuma ja tahab Madise kallale minna, Madis annab kápaga vastu, ja siis tuleb niisuke möll ja riid, et onu ja tädi tulevad mõlemad vahele. Siis pistab Madis puu otsa, Taksi jääb puu alla haukuma, aga onu ja tädi lähevad isekeskis riidu. Tädi ei salli kasse ja ütleb, et need on muidu maa pääle loodud, onu jälle ei salli koeri, et need on jõude-leivasööjad ja ammugi oleks pidanud Taksi ära ajama.

Aga ihnuskaelad on mõlemad, ega sa nende käest viit ega kümnet senti näe. No tädi veel vahest annab, aga et sa ka onu käest sendikese saaksid, seda ei ole. Käi temale küll ühtelugu Silla poest ninatubakat toomas, aga sentigi selle ette ei saa.

Eks hiljuti oli niisuke lugu, et käisin jälle onule Silla poest ninatubakat toomas. Tulin koju, magas teine parajasti eeskambris, suu vähe lahti ja nina korises. No ma ei hakanud siis teda äratama, panin tubaka aknalauale ja läksin kööki. Siis juhtuski see lugu, millest ma sulle, ristiisa, kirjutada tahan ja mispärest jälle vähe sakkida sain.

Köögis oli tädi ja ütles mulle:

„Tulid õige parajal ajal, Endu, mul on sind vaja. Jahvata veidi kohvi, ma lähen tahakambri lauda katma, külatädid tulevad pärast siia kohvi jooma.“

Ega mul olnud selle vastu midagi. Hakkasin kohviveskit ümber ajama, tädi läks oma tuppa. Sain kohvi jahvatamisega varsti valmis, niisama pistsin selle pisikese koogiraasukese kohe kinni, mis ta mulle andis. Siis jäin üksi sinna, ega teadnud, mis pääle hakata. Tõmbasin kohviveski sahtli lahti ja vaatasin kohvi — niisuke pruun jahu või pulber, justkui ninatubakas. Muudkui ei haisunud nii kui ninatubakas. Siis mõtlesin: oodot, ma õige vaatan, kumb neist tumedam ja kumb valkjam on. Võtsin siis aknalaualt onu tubakatoosi ja ajalehe. Kallasin tubaka lehe pääle ühte hunnikusse ja kohvi selle kõrvale teise

hunnikusse. Aga pimedada võitu oli, ei saanud hästi aru. Siis võtsin lehe kätte, et lähen õige akna alla valgesse ja vaatan säääl. Aga teepääl juhtus niisuke õnnetus, et paber vajus keskelt alla, ja mõlemad hunnikud läksid kokku. Mina sain aru kohe, et nüüd üks paha asi juhtus. Jagasin siiski hunnikud pooleks, kuidas sain, et pärast ütlemist ei tuleks, panin ühe poole tädi kohviveskisse tagasi ja teise poole onu tubakatoosi.

Siis tuli tädi kohe kööki. Mina viisin onu tubakatoosi ja ajalehe onu aknalauale tagasi ja läksin kikivarvul õue, et kes teab, mis pahandust võib tulla.

Talli ees oli sulane Juhan, minu hää sõber, määris parajasti hobuseriistu. Mina läksin temale kohe appi, hoidsin rihma otsast kinni, tema siis muudkui vedas määrdesodiga. Siis mina rääkisin temale ilusti ära, mis õnnetus mul tädi kohviga ja onu tubakaga juhtus. Tema sügas kõrva tagast, nuuskas nina, pühkis sõrmed vastu saapasäärt puhtaks ja ütles siis:

„Oi, Endu, mis sa jälle tegid. Vaata, et sest pahandust ei tule.“

„Ei noh, mis pahandust sest ikka võib tulla, ma tegin hunniku pärast jälle pooleks. See mõni tera, mis teisele rohkem võis minna, maksab nüüd pahandada“.

Selle aja sees olid külatädid meie tädi juure kokku tulnud ja hakanud kohvi jooma. Kui me Juhaniga riistu määrisime ja juttu ajasime, hakkas kostma alttoa poolt kange kisa.

Mina mõtlesin, et tea, mis säääl nüüd lahti on, ja jooksin kohe vaatama. Ega ma sisse läinudki, alatoa aknad olid lahti, ja kõik oli selgesti näha ja kuulda, mis nad tegid.

Viis külatädi ja üks meie tädi — kõik karjusid mis kole. Üks hoidis kõhtu kahe käega kinni, üks oksendas, Kiisa-tädil oli keel väljas ja pööritas silmi. Meie tädi, Anna-tädi, jooksis aga toas edasi-tagasi, laiutas käsi ja karjus:

„Tooge tohter, tooge tohter! Kohvis kihvt!“

Taksi jooksis tädide hulgas ümber, haukus ja kiunus just kui hull.

Siis lükkas onu Kristjan tagukambri ukse lahti ja karjus:

„Mis kisa te teete siin! Mis kisa see olgu, ei saa silmapilkugi rahu.“

Niipea kui onu ukse lahti tegi, hiilis tädi tuppa kass Madis. Kui Taksi teda nägi, hakkas kohe kallale tungima ja tahtis hammustada. Eks Madis hakkas turtsuma ja sülitama ja andis Taksile käpaga ikka pots ja pots! vastu nägu. Kus tädi jälle seda sallis, andis kassile jalaga vopsu. Aga nüüd hakkas onu kepiga koera vemmeldama, koer jälle — krapsti onu säärest kinni ja püksid lõhki. Kass kargas tädi selga ja kiskus küüntega tanu pääst... Siis oli niisuke möll ja kisa, et ei saand midagi aru.

Aga naljakas oli ka, kuidas nad sääl isekeskis kisasid ja sa gasid. Hakkasin akna taga ühe jala pääl ümber keksima ja naerma.

Siis Kristjani-onu nägi mind. Pistis kepi aknast välja, oleks mulle kas või läbi akna kallale tulnud, ise karjus:

„Või sina, poisiklunn, siin. Pea meeles, et sul minu juures on nahatäis soolas. Katsu mul veel kohvi tubakatoosi panna.“

Mina tahtsin sääred teha, aga nüüd haaras üks tugev käsi mu turjast kinni... See oli isa. Tema oli rohuaias mesi-puie juures talitanud ja seda igavest kisa kuulnud. Oli kole-

vihane, sest tema ei salli kisa ega kära. Ja arvas kohe, et see kõik on minu süü. Nooja, siis sain sakkida ja hakkasin veel hullemini karjuma kui tädid karjusid.

„Et sa lähed tuppa, et ma su kisa enam ei kuule!“ põrutas isa ja läks rohuaeda tagasi.

No mina läksin siis tuppa ema juure. Ema tegi parajasti võid ja kohkus ära, kui mina suure kisaga kööki tulin. Siis hakkas mind rahustama ja andis võileiba.

Oleks isa kõigest sellest alles teisel päeval teada saanud, ega siis oleks kedagi olnud, aga tema on kohe niisuke, et ei küsigi, annab aga võmmid ära.

Mina tegin onule ja tädile ikka hääd ja pärast — saa sakkida ka veel. Kas see on kellegi õigus?

Aga nii palju ma ütlen, et onule enam millalgi tubakat ei too ja tädile kohvi ei jahvata, andku nad mulle selle ette või kümme senti.

Pärast rääkisin seda asja Juhanile ka. Tema ütles:

„Eks ma öelnud, et sellest võib pahandus tulla. See asi on ikka nii: tee teistele hääd ja pärast võta vill.“

See meie Juhan on üks mõistlik mees.

Aga nüüd lõpetan, armas ristiisa, ja soovin sulle tervist.

Sinu sõber Vandismäe Endu.

Järelkiri. Juhan saadab Sulle ka palju tervisi.

Loodusesõbra nurk.

Toimetaja Jof. Käs.

Külalisi meie aias.

Väikesed toitlusmajakesed*) on küll väga kenad ja armsad asjad näljastele ja külmetavaile linnukestele talvel. Aga meil Heinoga ei olnud aega niisuguste majakeste valmistamiseks, ja me otsustasime riputada pekitüki lihtsalt nõoriga sirelipõosa oksale, mis kasvas aias üsna akna ligidal. Ema oli toonud turult suure tüki värsket seapekki. Selle küljest Heino lõikas sileda liistu ühes kamaraga. Ma kinnitasin ta kõvasti nõori külge ja viisin aeda sirelioksale.

Sel päeval aga ootasime külalisi asjata: mitte ühtki tihast ei tulnud pekki maitsma.

*) Vt. „Vikerkaar“ nr. 5 ja 6.

„Aga vast tihased ei leia meie kingitust siin majade taga. Nad ei julge siia tulla,“ avaldasin ma oma kahtlust.

„Oota nüüd natuke. Tihastel on terav silm ja rasva lõhna tunnevad nad juba kaugel. Ja küll tühi kõht neid julgustab maja ligdale lendama,“ rahustas Heino. Olin sellega nõus.

Järgmisel hommikul oleksin peaaegu unustanud enne kooliminekut vaadata, kas ehk ei ole juba tulnud külalisi aeda. Siiski riietudes tuli veel meele rasvatükk sirelipöösas, ja ma ruttasin akna juure.

„Tule ruttu, Heino! Tihane juba sööb rasva!“ hüüdsin ma valju häälega. Linnuke nähtavasti ehmus ja lendas akna juurest eemale.

„Vaata nüüd! Ehmatasid linnukese ja nüüd ta ei tulegi tagasi,“ pahandas Heino. „Püsi rahulikult paigal, vast ta tuleb siiski tagasi.“

Tõepoolest ilmuski linnuke mõne minuti pärast, hüples kärsitult kaugemal pöösas ja siis ühe osava hüppega oligi pekitüki juures. Ta haaras oma teravate küüntega pekitüki alumisest servast kinni ja pool-rippudes hakkas ägedalt nokaga taguma. Iga nokatäie järele vaatas ta oma süsimustade silmadega ringi, kas ehk ei ole ligidal Kiisut, Muri või valutat poissi. Vaevalt sai ta mõned nokatäied võtta, kui lendas jälle kaugemale. Meie Heinoga teda küll ei ehmatanud, sest seisime akna kõrval hoopis vagusasti ja päalegi pole väljast tuppa hästi näha.

Seekord tuli tihane siiski ruttu tagasi, tegi veel mõned luurehüpped sireliokstel ja asus jälle rasvatüki kallale. Noka hoobid järgnesid üksteisele imekiiresti.

„Küll talle peaks hästi maitsema rasv hommikueineks.“

„Ja peab veel ruttama ka. Iga silmapilk võib keegi hirmutada ja minema ajada,“ arvas Heino.

Vaatlesime linnukest ligemalt. Kenakene oli ta tõesti. Süsimust nokk, mustad silmad, must mütsike pääs, mustad tiivad ja saba, must triip rohelisel kõhualusel. Selg tumeroheline, tiiva kohal valge põikjoon, valged põsed. Kõik meeldivalt puhas ja sile.

Varsti oli linnukese isu täis, sest ta lendas rahulikult teisele pöösale ja pühkis nokagi oksal puhtaks.

Siiski kaugel ta ei lennanud, hüples rõõmsasti oksalt oksale.

„Küll on kärsitu loomake see tihane. Mitte silmapilkugi ei püsi ühel kohal,“ tähendas Heino.

„Mis viga hüpata, kui kõhuke maitsvat pekki täis.“

Sel silmapilgul rippus tihane juba kolmandat korda rasvatüki küljes, nüüd veelgi ägedamalt tagudes rasva.

„Ei tohi korraga kõhtu väga täis süüa, hakkab valutama,“ naljatas sel puhul Heino.

„Kui ka teised tihased teaksid, kui maitsev eine ripub meie sirelioksas.“

Tihane peatus veidi, vaatas teravalt kõrvale. Sirelioksale ilmus ootamata teine samasugune linnuke — rasvatihane. Esimene aga jatkas õhinal söömist ega mõelnudki ruumi anda teisele, kelle kõhuke veel hoopis tühi pidi olema.

Lõpuks ometi lendas esimene külaline jasmiiipöösale ja pühkis uuesti nokka. Teine ei lasknud ennast kuigi kaua oodata ja juba rippus temagi rasvatüki küljes. Heitis siiski ettevaatuse pärast paar uurivat pilku ümberringi, ja et midagi kahtlast ei näinud, hakkas sööma samasuguse isuga kui esimenegi.

„Kumbki neist ei oska osavalt pekitükil istuda, vaid ripub selle küljes isegi pääga alla.“

„Kes taab, kuidas tihasel mugavam olla, kas oksal istudes või turnides ja pääga alla rippudes,“ jatkas minu mõtet Heino.

„Aga me jääme kooli hiljaks,“ tuli Heinol äkki meele. „Läheme ruttu. Küll nüüd võime igapäev vaadelda meie lõbusaid külalisi, egas nad hommegi unusta siia tulla einetama.“

Oli viimne aeg võtta raamatud ja rutata kooli.

Lõunaks tulin ma koju terve tund varem kui Heino. Nagu tuppa tulin — palitu seljas, kalossid jalas, kindad käes, nii ruttasin kohe akna juure vaatama, mis linnud teevad sirelipöösal. Neid ei olnud näha ühtki, aga rasvatüki äärest oli ära söödud juba kaunis hulgake rasva. Nähtavasti oli käinud vahepääl külalisi mitte üks-kaks, vaid rohkemgi.

„Vist on esimesed õnnelapsed teate viinud ka teistele: tulge kõik, leidsume imepuu, mille kasvab suur pekitükk,“ mõtlesin ma ja hakkasin rahulikult üliirideid maha võtma.

Uudishimu ajas mind varsti jälle akna juure ja mitte asjata: rasvatükil rippus jälle linnuke. Aga see polnud mitte nende sarnane, kes hommikul käisid einetamas. Värvilise kuue asemel oli tal hall sulistik, ainult pää ja tiivaotsad olid mustad. Ka näis ta väiksem olevat. Aga nokk töötas tal kahekordse kiirusega.

„Ema, tule vaata, missugune lind nüüd on aias! Niisugust ei ole ma varem näinudki.“

Ema valmistas köögis lõunat, kuid tuli siiski vaatama tundmatut linnukest. Ka ema ei teadnud, mis linnuke see siis õieti oli. Aga minule endale tuli meele, et vaatlesime kord klassis pilti, kus oli hulk tihaseid: suured kirju kuuega, nagu neid nägin hommikul — rasvatihased, väiksemad sinise kaelaga — sinitihased ja hallid — sootihased. „See ongi vist sootihane,“ otsustasin ma iseendas ja vaatlesin teda teravamalt.

Äkki lendas sootihane ära. Pöösale ilmus jälle rasvatihane, ja see vist hirmutaski ta minema. Rasvatihane, nagu võidumees kunagi, asus peki kallale, võttis ainult paar nokatäit ja lendas eemale. Nähtavasti ta näljane ei olnud.

Nüüd oli järjekord jälle väikese sootihase käes. Ajaviitmata lendas ta pekitüki juure, aga sai ainult mõni kord nokaga lüüa, kui juba jälle sama rasvatihane ta minema kihutas.

„Vaata ometi, kade ka. Ei lase väiksemal vennal süüa, olgugi et endal kõht täis.“

Kui ka Heino koju tuli, jutustasin talle kohe, et on tulnud uus külaline ja et hommikused tuttavad teevad talle liiga.

Heino vaatas aknast välja ja nägi oksal uut lindu. Ka Heino kinitas, et see on sootihane.

Vahepääl oli lõuna lauale toodud. Ema kutsus meidki sööma. Pärast lõunat hakkas juba härmarduma, ja linde polnud enam näha.

Järgmisel hommikul enne kooliminekut olin jälle aegsasti kohal linde vaatlemas. Nüüd ei olnud neid ainult kaks-kolm, vaid vähemalt kuus-seitse, nendest kaks sootihast. „Söömalaud“ kippus kitsaks jääma, ja külalistel tuli oodata järjekorda.

Esimestena asusid einetama muidugi rasvatihased ja neistki suuremad linnud. Kui nad kõik juba vähemalt kaks-kolm korda olid käinud „lauas“, pääsesid sinna ka sootihased, kes oodates kärsitult lendlesid aias pöösalt pöösale. Aga siiski ei annud kadedad suuremad vennad neile rahu ja ajasid korduvalt minema, olgugi, et ise süüa ei tahtnud.

Koolis looduseõpetuse tunnis hakkas ka õpetaja jutustama meie talvistest külalistest. Siis ei võinud ka mina vaikida, tõstsin käe kõrgele, ja kui õpetaja küsis, mis mul ütelda, siis jutustasin kõik, mis kodus lin-

dude toitmisel näinud. Kaasõpilased olid väga huvitatud minu jutustusest ja ma tundsin, et ka nemad tahavad linnukestele toitu muretseda ja neid vaadelda.

Kolmandal päeval hakkas pekitükk otsa lõppema, järele oli jäänud ainult kamar ja selle küljes veidi rasva. Tihaseid aga käis söömas veelgi rohkem.

„Paneme nüüd kaks pekitükki korruga, et külalistel vähem tuleks oodata,“ soovitas Heino.

„Siis on ka sootihastel kergem ligi pääseda,“ arvasin ka mina. Nii tegimegi. Riputasime ühe pekitüki sirelioksale, teise veidi eemale jasmiinipõõsale.

Sest ajast pääle oli meie aias alati elav liikumine, mis minule ja Heinole palju rõõmu valmistas. Armsaim oli meile uus haruldane külaline — s i n i t i h a n e. Ta tuli õige harva ja ainult siis, kui ei olnud ligidal ühtki rasvatihast. Vist teadis temagi, et rasvatihased on tigidad.

Tuisustel päevadel tülitasid tihaseid varblased. Arvasime küll, et need hallvatimehed rasva ei söögi, aga see pole sugugi nii. Tuleb va' värvuke, istub oksale rasvatüki kõrval, haarab siis nokaga sellest kinni ja kisub niipalju kui jaksab. Nii raiuda ta küll ei oska, kui seda tihane teeb; ta jäme nokk pole loodud peeneks ja kiireks tööks. Aga rasva nad raiksid palju, ja kui „suured saksad“ einetasid, ei julenud isegi rasvatihased ligidale tulla.

Rasvatükikeste kamarad jätsime okstele rippuma. Nüüd on sireli- ja jasmiinipõõsal neid üle kümne. Just nagu „jaanikõdrad“ ripuvad nad okstel. Vist ka tihastel endil peaks olema lõbus vaadata, kuipalju maitsvat rasva nad meilt külakostiks saanud ja nahka pistnud.

J. K.

Miks ahi humiseb küdedes?

Vaevalt saad talvisel päeval panna ahju küdema kui toas algab muusika: ahi humiseb ja laulab kui suur pasun orkestris, ja ahjuüksed klirisevad ja põrisevad nagu vasktaldrikud.

Kust see humin ja kõlin?

Et pasun hakkaks häält tegema, peab tasse puhuma.

Aga kes puhub ahju?

Siin on asi järgmine. Kui paneme ahju küdema, siis ahjus olev õhk soojeneb. Ja soe õhk on külmast kergem. Ta tõuseb üles, ja vabale kohale tuleb toast külm õhk. Tekib tõmbus — õhuvool läbi ahju alt üles.

See on kerge järele proovida. Pange üsna postkaardi äärel mõned väikesed paberitükid. Nüüd lähendage kaart ahjuukse augule. Paberitükid lendavad üksteise järele ahju.

Mis nad sinna viis?

Õhujuga, mis hoovab toast ahju. Õhuvool viis paberitükid, nagu kannab veeoja laaste.

Tähendab, keegi ei puhu ahju, vaid õhk ise läheb sinna.

Kuid kas on õigus, et õhk kergib üles, kui teda soojendada?

Seda võite näha oma silmaga. Pange päikesepaistelisel päeval aknale põlev lamp või küünal. Siis näete aknalaual leegi varju ja selle kohal üleskerkiva õhu virvendavat varju. See pärast leek pöördubki alati ülespoole: õhk kergib ja viib leegi kaasa.

Kas nüüd on arusaadav, milleks on ahjuukses augud?

Õhu jaoks.

Aga milleks siis õhku on vaja?

Selleks, et puud ahjus põleksid.

Ilma õhuta, näiteks suletud ahjus, puud ei hakka põlema.

Mida parem tõmbus, seda paremini põlevad puud. Võib olla, olete isegi märganud: kui tõmbus on tugev, siis puud põlevad hästi, on aga tõmbus nõrk, siis tuli vaevalt hingitseb.

Teemasinas on samuti augud õhu jaoks. Leidke nad ise!

Miks vesi kustutab tule?

Küünal kustub, kui lasta ta vette.

Aga miks?

Seepärast, et küünla põlemiseks on vaja õhku, mitte vett.

Seepärast vesi kustutabki tule. Ta ei lase õhku põleva asja ligi.

Tule võib ka teistviisi kustutada: katta vaibaga või liivaga. Vaip või liiv ei lase õhku tule juure, ja tuli kustub.

Miks me puhume tikule, kui tahame ta kustutada?

Põlevat tikku või küünalt me ei kustuta veega. Et väike tuli kustutada, jätkub puhumisest. Kuid miks tuli sellest kustub?

Et tikk süüdata, vaja teda soojendada, tõmmata vastu karpil või lihtsalt puudutada mingi kuuma asja külge.

Aga mis on vaja teha, et tikk kustuks?

Jahutada ta uuesti.

Aga kuidas jahutada?

Puhuda pääle, see on kõik.

Tähendab, me puhume tikule, et teda jahutada, ja sellest ta kustubki.

Mõistatis ahjust.

Mõistke mõistatis:

Ahi köeb, kuid tuld ei ole. Kust õhk sisse läheb, säält tuleb ka suits välja. Mis see on?

See on inimene.

Sest me hingame sisse õhku ja hingame välja vett ja süsihaput gaasi. Justament nagu ahi.

Võite kergesti järele proovida. Hingake lusikale, ta niiskub. Näete — ongi vesi. Nüüd puhuge läbi õlekõrre lubjavekke. Vesi läheb häguseks. Näete — süsihapugaas ongi käes.

Suu on meile õhuukseks ja ühtlasi korstnaks.

Aga põleb meie ahjus see, mis sööme. Seepärast keha ongi alati soe.

Noorte õhuasjanduse osa jääb sellest numbrist välja, kuid ega see viga tee. Järgmine kord tuleb seda küllaldasemalt, nagu näete käesolevas numbris „Löö sekka!“ osaga, mis ka minevasest numbrist välja jäi.

Löö sekka!

Vikerlaste mõttevafetus-osa.

Küsimus nr. 1. Kas vajab keskkooliõpilane vormiriietust?

Tuleb asuda raske probleemi lahendamisele. Võtan oma arvamuses jaatava seisukoha. Põhjendan sellega, et õpilased näevad korralikud välja, kandes lihtsat kleiti. Mõni õpilane kannab teab mis pitsidega või satsidega ülikonda. See rikub aga üldist muljet. Peame ikka suhtuma asjadesse praktiliselt. Kandes lihtsa löikega kleiti on teda palju parem triikida ja muidu korras hoida. Pestes valge krae, näib see puhas ja igapidi ilus. Vajame vormi selleks, et olla tagasihoidlik. Enamasti on ju vormiriietuse värvid tumedamad. Kui mitte tumedad, siis vähemalt tagasihoidlikumad värvid.

Mütsid jätavad minu arvates palju soovida, tüdrukute suhtes. Ei ole sugugi hää kanda talvel sarnast mütsi, nagu on poistel. Tihti ei kata müts kõrvugi. Juba soemad on baretid.

„Fantastiline surm“.

Umbes samasugust vaadet pooldavad veel järgmised vikerlased: Lama Lion, Graatsia, Ally, X, Glades ja Pizar.

Praegusel sportlikul ajajärgul kantagu võimalikult palju villast kujutud riietust. Villane kujutud kampsun ja müts on nägusad, värvikad, painduvad ja tervishoidlikud. Ei ole vaja mingit kindlat vormi.

Uisutaja.

Armastan väga oma kooli lihtsat ja nägusat vormi. Kirevast „preilikeste“ hulgast erineb niiviisi keskkooli õpilane tõsisena, intelligendina, soliidina.

Hilja Tööilm.

Kooliõpilane, olles kooli, s. t. mingi ühiskonna, liige, on kohustatud alluma sääil valitsevaile säädusile ja määrustele nii koolis kui ka väljaspool kooli.

Kuidas tuntakse siis õpilast koolist väljaspool, kui tal pole midagi ühist teiste õpilastega? Seks ühiseks tunnusemärgiks on vorm.

Teiseks: vorm ühtlustab, loob õpilaskonnas ühistunde, mis koolis on väga tähtis.

Kolmandaks kaotab vorm seltskondlikud vahed.

Rikkad õpilased, kelle vanemad oma hellitatud lastele igasugu uuema ja moodsama moe järgi võivad riideid valmistada, tunnevad endid

äärmselt uhkena. Kuid kehvik, kes peab leppima tihtigi üheaainsa kleidikesega aastaid, leiab oma enesetunde olevat haavatud. Et aga seda ei sünniks, on vaja vormi — mis kõigile sunduslik.

Kõik ühist vormi kandes ei saa näidata oma rikkust ega vaesust. Kannavad õpilased kõik üht vormi, on ülevaade ilusam.

Luule V.

Naisel on väga tähtis osata hästi, sobivalt, lihtsalt ja odavasti riietuda. Kunas õpime seda, kui peame poole eluaga kandma ettekirjutatud vormikleiti!

Kasvav Naine.

Naisriietus vajab nii palju hoolt, muret ja aega. Tööga kooritud naisriietused saavad sageli lohakalt ja maitsetult. Kui hää, et keskkooli naisõppurid omavad vormi, mis võimaldab neile korralikult riietuda, ilma pikema kaalutlemiseta.

Irma Ilunurm.

Tihtigi on vormimüts liig külm, kantakse selle asemel midagi muud. Sel korral on sama hää, kui vormi ei olekski. Peaks korraldama koolivormid niisugusena, et nad igapäevale sobiks ja et oleksid keskkoolid ühed nõuetava vormiriietusega ja teised ilma. Nii oleks siis võimalik lastel astuda missugusesse kooli tahes ja kus neile sobivam.

„Ohakasa“.

Ei pruugi ju olla keskkooli õpilasel mingit vormi, nii arvavad mitmedki. Laps võib ju koolis käia oma harilikus kleidis või ülikonnas, ka võib ta tarvitada oma harilikku päakatet. Kuid seda üksikasjaliselt juureldes peame lõpuks ikkagi otsustama, et vorm on siiski tarvilik. Esiteks, ta annab ilusama mulje, ühtlustab õpilaste rõivaid, sest tõi nad on kirevad ja väga sopilised ja sabadega. Kuid kõige rohkem ta kasvatab ühtlustunnet õpilaste keskel jõuka ja kehva vahel. Ei ole meil ju olemas õpilaste majanduslike olude järgi koole, ei või ega saa ka kehv olla ühtlane jõukaga, vaid ta peab leppima viletsama rõivaga. Vanasõna ütleb küll: riie ei riku meest, kuid siiski ühe niidi veab ta katki ikkagi. Kuid ka vormiriietus olgu vastav meie oludele, meie kliimale.

Asta.

On ju väga ilus, kui astuda mõne keskkooli, näeb kohe ühevärviliste kleitidega tütarlapsi. Kuid vormiriietus peab olema mitte üksi ilus, vaid ka praktiline. Muidugi ei tohi kleit olla niivõrt õhuke, et selle tarvitaja ta paari kuuga katki kannab. Samuti ei tohi ta olla kõige uuema moe järele, vaid lihtne ja korralik, sest töö juures ei tohi olla moodsaid ega säravaid asju. Aga siis, kui juba on vorm, peab seda ka oskama kanda. Loomulikult ei tohi kleidile mõnel erakorralisel juhul panna külge lilli ega pitsi, ega ka väertasju.

Kuigi vanemad ega laps ei taha vormiriietust, peab korrale siiski alistuma, sest tähtsam on ikka õppimine kui riietus.

Hoolas vastaja.

Pooldan keskkooliõpilase vormiriietust täiel määral. Eitavale seisukohale ses küsimuses võiksid ainult need jõuda, kes seda mõtlevad määrada. Vorminõue, samuti kui igasugune riietusmood, on loomulikult tingitud juba inimeste erinevuspüüdest ja auahnusest.

Maapoiss.

Keskkooliõpilasel oleks vorm kena asi, aga meie rahakehval ajal oleks ta mõnele õpilasele raskeks asjaks, muretsemise mõttes. Päälegi võiks riidevärv tihti heledam või tumedam saada õigest riidest.

Väino Lang.

Minu isa ütleb, tüdrukute vormiriided olevat pärit kloostrikoolidest. Sääli kandsid nunnad ühesuguseid tumedaid riideid. Ka kooliõpilastele ei sobinud sääli kanda kirevaid ja mitmesuguseid. Mulle see küll

ei meeldi. Tüdrukute koolis ei tohiks olla vormiriiet. Plikad on palju nägusamad, kui neil on kerged, värvilised riided. Ega need tarvitse kallid olla.

Kainelt Mõtleja.

Poistele ei maksa küll vormi teha: meesteriided on nii-kui-nii ühtlased. Kui, siis plikadele.

Ants Nõginina.

On tarvilik, et kõik õpilased käiksid ühtlaselt riides ja sellega ühes kaoks ka igasugune klassitamine rikkaste ja kehvike vahel. Ilma vormiriietusest võib-olla kannaksid mõned siid- ja sametkleite, kuna teine säälsamas peab kandma viletsat villast, vahest võib-olla — ei saa sedagi. Nähes enda ümber rikkalt riietatuid, tõuseks ta silmi ees kodune vaesus, mis ainult suurte pingutuste varal suudab talle anda haridust; see omakorda võiks mõjuda õppimisele ja teha inimese kurva-meelseks.

Tervishoidlikust küljest vajab õpilane vormiriietust, millisega ta on ainult koolis, mitte väljaspool seda. Kuid see peaks siis juba olema pestavast riidest, mitte villane, kuhu korjub kooli tolm.

Kui võtta keskkooli õpilase välistunnust — mütsi, siis on seegi väga tarvilik kuna ta võimaldab paremini jälgida õpilaste ülalpidamist väljaspool kooli. Müts peab aga olema selline, mida võib ka talvel kanda.

Eikeegi.

Välismaal ei kanna vormi keegi muu päale sõjaväelaste, politseinike ja raudteeametnike — kui need on teenistuskohuste täitmisel. Milleks eraldada keskkooli-õppurit teistest vaimlisel alal töötajast, riidetades ta teisiti?

Täiskasvanu.

Põhjendus — vorm varjab jõukuse vahekordi — ei maksa palju. Elus on ju alati olemas see vahekord. Keskkooli õpilane peab seevõrra vabanema välise koore mõjust, et rikkad ja kehvad oleksid ka ühtlusevõrra vormita keskkoolis üheväärlised.

Abiturient.

Ei. Ei ole tähtis, milline on see müts; tähtis on see, mis on mütsi all.

Tubli Poiss.

Oma kooli müts peaks ikka olema. Kes muidu teab, kus koolis sa käid.

Hillar.

Keskkooli õpilane ei vaja vormiriiet. Ta võib käia samasugustes riietes kui mina.

Peeter Põmm-Põmm.

Keskkoolis kantakse vormiriidena tumedaid ülikondi ja musti põlli. Kas selleks, et varjata mustust?

Tulevane arst.

Pooldan ühtlast vormi. Kuid meie praegune keskkooli vormiriietus on iganenud, tervisevastane ja ebapraktiline. Soovitaksin keskkoolidel võimalikult pea loobuda sellest keskaja jäänusest, riietuda harilikude intelligent inimestena ja panna töö juures selga tööpõlli. See võiks olla kodumaa riidest, ühtlast ilusat heledat värvi ja muidugi pestav. Oleks lõbusam, odavam ja otstarbekam. Ka poisid peaksid seda kandma.

Studiosus.

Vormiriietust ei ole vaja, pangu igaüks kittel või tööpõll selga, nagu meie, algkooli-õpilased.

Hela.

Kas vajab keskkooli-õpilane vormiriiet? Hm... raske küsimus. Ei ole ise vormiriiet kannud ega tea ka, kas keskkooli-õpilane seda just kindlasti vajab. Minule isiklikult vormiriiet meeldib ja ma sooviksin ka väga, et keskkoolis seda nõutaks, sest õpilane näib vormiriides palju korralikum kui muidu. Ka vormimüts, mis peaaegu igas keskkoolis nõutav, sobib rohkem õpilasele kui mingisugused kübarad j. m.

Nocco.

Keskkooli-õpilane vormiriietust ei vaja, sest see ei ole ju tähtis, et igal õpilasel oleks ühtvärvi kleit ja müts. Minu meelest nagu ta-

haksid õpilased vormiriietusega näidata, et nad keskkoolis käivad, sest iga inimene ei jõua oma last sinna panna. Kui õpilased viibiksid koolis korralikus ja lihtsas ülikonnas, oleks see sama häa kui vorm. Samuti võiksid ka mütsid olla harilikud ega tarvitseks olla ühtmoodi.

Miss Estonia.

Armastan värve ja mitmekesisust. Milleks need ühetoonilised tumedad riided ja üht värvi mütsid! K i i r K a u g u s e s t.

Poiste keskkoolidel peavad tingimata olema oma ühtlased vormimütsid. Kui klassiga või terve kooliga kuhugi minnakse — millise kirju karja saaksime vastasel korral! E s t o - Ö p p u r.

Lähen sinna kooli, kus on punased mütsid. Sääln viisakad poisid. Ka mina hakkab viisakaks poisiks, kandes seda mütsi.

P e e t e r v o n K ä r b s e k o n n.

Võiks küll olla vormita. Mõnelgi ei ole õppimine nii tähtis, kui uhkustamine teiste ees oma vormimütsiga, vaadates ülalt alla neile, kel seda võimalust ei ole. Meie „kõrgema“ kooli õpilane võiks muidugi silma paista oma ülespidamisega, ilma ühegi välise märgita.

L a m b a p ä ä.

Küsiksin oma poolt: milleks vajab keskkooli õpilane vormiriiet?

Kui sellele küsimusele ei suudeta vastata rahuldavalt, siis ei vajata koolis vormiriiet.

Mina isiklikult ei leia vormiriietusele mingit mõjuvat põhjendust. Täiesti ülearune, iseäranis praegusel ajal. Kasvatases valitseb individualistlik siht. Milleks siis tõmmata väliseltki kõiki ühe vormi alla? Las harjub õppur riietuma oma maitse ja isikliku sobivuse järele, las harjub hoolitsema igakülgset oma välimuse eest, valvama, et oleks kaelas puhas krae, korralikult köidetud lipsisõlm jne. Arvan, et vormiriiet on riietuse suhtes suurim lohaku tekitaja õpilaste keskel.

Aitab väikesest nägusast õppurmütsist, vormiriiet on ülearune.

V ü r s t V a l u a.

Järgmises numbris tulevad vastused teisele asetatud küsimusele. Et anda vikerlastele võimalust laiemal rindel sekka lüüa ka ses küsimuses, toome selle veel kord meeletuleteks:

Küsim. nr. 2. Mis meeldis teile läinud aastases „Vikerkaares“ ja millisena tahaksite näha seda tulevikus?

Vastused saata hiljemalt 5. aprilliks. „Vikerkaar“.

Käsi peseb käft.

„Vikerkaar“ kingib füüd raamatuid.

Vikerlased, koolide õpilased ja ringide liikmed, kus „Vikerkaar“ tellitakse ja loetakse, ja paljud teised hää noorsookirjanduse sõbrad on seni ka omalt poolt püüdnud „Vikerkaare“ levitamisele kaasa aidata, ajakirja soovitades, tellimisi vastu võttes ning talitusele edasi saates jne. See on kõigiti rõõmustav ning tänuväärne nähtus ja kindel tunnus sellest, et „Vik.“ juba üle on kõige raskemaist ajast ja võib juba pikapääle mõtlema hakata oma välimuse kaunistamisele ja sisu rikastamisele, olgugi, et lugejaskonnas on senisega täiesti rahul oldud, kuid toimetuse sooviks ise mõndki veel paremini näha ja kindlasti täitub ka see soov.

„Vikerkaare“ hääd sõbrad ei pruugi aga edaspidi oma lahket kaasabi oma ajakirjale pakkuda enam tasuta, nagu seni, sest meil on rõõm virkadele abilistele teatavaks teha, et kokkuleppel mõne lugupeetud kir-

jastusega talitusel võimalus on kõigile „Vik.“ soovitajale ning uute tellijate saatjale nüüdsest pääle nende vaeva hääde raamatutega vääriliselt tasuda. Raamatute nimestiku toome käesolevas ja järgmistes numbrites, kus siis igaüks endale soovitud raamatud ise võib valida. Raamatud saadetakse kätte „Vik.“ talituse kull.

„Vik.“ levitamise eest hääde raamatute saamise kord on järgmine:

Igaüks, kes saadab „Vik.“ talitusele, alates „Vik.“ nr. 1-st, ühe aastatellimise, s. o. kümne numbril tellimise, mille kestvus 31. maini k. a. ja hind 2 kr. 50 s., võib endale valida ja lasta saata ühe krooni eest raamatuid.

Kes saadab, alates „Vik.“ nr. 6 kuni 15, ühe aastatellimise, mille kestvus 1. jaan. kuni 31. det. k. a. ja hind 2 kr. 50 senti, võib endale valida ja lasta saata 50 senti eest raamatuid.

Poole aasta, s. o. viie numbril tellimise eest, saab tasu pooles osas. Soovitud raamat saadetakse välja kohe pääle tellimisraha „Vik.“ talitusele saabumist. Soovikorral võib tellimist ükskõik mis numbrist alata või lõpetada, sest „Vik.“ numbrid on nagu raamatud, mis on igaüks omaette tervik, mis ei vanane ja „Vik.“ nr. 1 pääle on iga raamatukogu eheteks ning armsamaks, otsitavamaks palaks. Nr. 1 pääle iga 5 numbril moodustavad aga ühe „Vik.“ köite. Aastas ilmub 2 köidet. Köite hind (kenas kõvas köites) 1 kr. 50 senti.

„Vik.“ levitajale tasuta saadetatavate raamatute nimestik:

Kõigepäält võib valida „Vikerkaart“ ennast, alates nr. 1-st, iga number 25 senti.

Siis „Vaimusuured“ nr. 1 ja 2:

Yrjö Karilas, Sokrates ja Dioogenes.

Yrjö Karilas, Tule ja raua mees (George Stephenson).

Huvitavad elulood piltidega, „Töökooli“ väljaanne, kummagi hind 25 senti. Ilmusid 1930. a.

Paljud aga soovivad lugeda põnevaid, fantastilisi salapärasuse jutte seepärast on püüdnud neid kirjutada parimad kirjanikud maailmas.

Mag. Joh. Aavik on huvitavamad ja väärtuslikumad neist valinud, eesti keele tõlkinud (või tõlkimist korraldanud), kirjandusloolise selgitusmaterjaliga varustanud ja „Istandiku“ kirjastuse kaudu välja annud **Hirmu ja õuduse jutte** seeria nime all.

Seni on ilmunud 24 raamatut. 1—9 on müügil otsas, teised veel müügil. Nimelt

- nr. 10. **E. T. A. Hoffmann:** Lõivamees. Hind 30 senti.
- nr. 11. **Bulwer:** Vaimude maja. — **Maupassant:** Kes teab? — **Conan Doyle:** Nakk trehter. Hind 40 senti.
- nr. 12. **Strobl:** Haudkabel Père Lachaise'i surnuaias. — **Villiers de L'Isle-Adam:** Vera — **Bierce:** Surnuvalvaja. — **Toepffer:** Hirm. — **Toepffer:** Surnuatas. — **Poe:** Vari. Hind 40 senti.
- nr. 13. **Puskin:** Padaemand. — **Turgenjev:** Võidurõõmsa armastuse laul. — **Kuprin:** Kurat. Hind 85 senti.
- nr. 14. **Edgar Poe:** Valit novellid II: Tulihobu. — **William Wilson.** — **Jonnakuse paha-**ret. Hind 65 senti.
- nr. 15. **Ewers:** Sinised indiaanlased. — **Dadone:** Püha aare. Hind 50 senti.
- nr. 16. **Juhani Aho:** Viirastus. — **Vilkuna:** Halutsinatsioonid. — **Aho:** Käik Lapi nõia juure. Hind 25 senti.
- nr. 17. **Maupassant** (6 novelli): Horla. — Juuksed. — Käsi. — Koledus. — Hirm. — Surnu juures. — Õb. Hind 85 senti.
- nr. 18. **Edgar Poe:** Valit novellid III: Usheri maja langus. — Enneaegne matmine. — Pikerune kast — Amontillado vaat. — Berenice. — Morella. — Fee saar. — Ovaalne portree. — Linn meres (**Joh. Aaviku tõlge**). — The City in the Sea (**Poe originaal**). — Linn meres. (**H. Orase tõlge**). — Poe elulugu. — Sisulisi ja keelelisi märkusi. Hind 140 senti.
- nr. 19. **Friedrich von Schiller:** Vaimude nägija. — Schilleri elulugu. — Sisulisi ja keelelisi seletusi. — Illustratsioonid: Schilleri näopilt ja 5 Veneetsia vaatepilti. Hind 125 senti.

- nr. 20. **Henri Martin**: Kummalised asjad. — **Conan Doyle**: Tulega mängimine.
Hind 50 senti.
- nr. 21. **Immanuel Kant**: Swedenborgi nägemus. — **J. W. von Goethe**: Salapärased laudad.
— **F. P. Hebel**: Salajane mestamine. — Kant'i Goethe ja Hebeli elulood.
Hind 35 senti.
- nr. 22. **N. V. Gogol**: Portree. — Gogoli elulugu.
Hind 50 senti.
- nr. 23. **F. Dostojevski**: Roim ja Karistus'est: Vene toorus. — Mörv. — Salapärase väisur.
— Dostojevski elulugu.
Hind 50 senti.
- nr. 24. **Cicero**: Scipio elulugu. — **Vergilius**: Käik manalasse. — **Ovidius**: Keyks ja Alkyone. — Cicero, Vergiliuse ja Ovidiuse elulugu.
Hind 1 kroon.

See viimane on eriti tähtis keskkooliõpilasile kui ladina autorite eeskujulik tõlge.

Ueema keele harjutamiseks on need parimad raamatud.

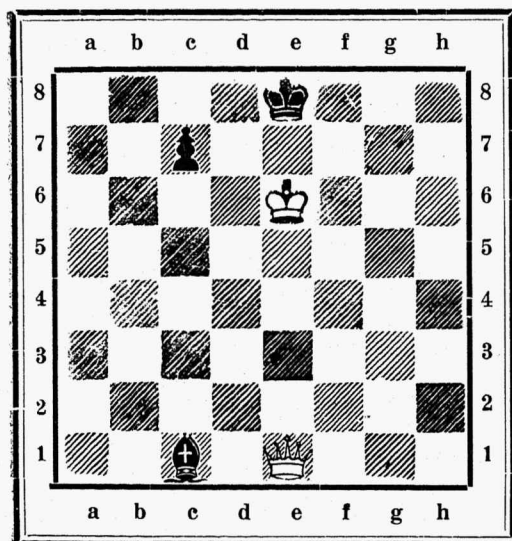
Järgmises „Vik.“ numbris ilmub II raamatute nimestik, mis veel huvitavam. Suureneb „Vik.“ tellijate arv, muutub ta ka lugejaile huvitavamaks ja arnsamaks. Käsi peseb kätt.

M A L E.

Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade address: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6.

Mustad.

Valged.

Ülesanne nr. 4.

Kokku säändnud Arnold
A bel (Tallinnas).
„Vikerkaare“ originaal.

Valged: Ke6, Le1.

Mustad: Ke8, Oc1, Ec7.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

A. Burmeisteri ülesande
nr. 2 lahendus.

1. Ld2—d8, Kg7:h8, 2.
Rf8—e6 annab matt. 1.
(Ld2—d8), ükskõik, 2. L
või V annab matt.

Õiged lahendused saatsid:
Hugo Epner, R. Nõmmann,
Nikolai Hill ja Peeter Karp
(Tallinnast), Gunnar Friedemann
(Narvast), stud.
jur. V. Pezold (Tartust)

Malenurga kirjast. R. V. Teie lahendus ülesande nr. 1 kohta.
1. La3—a1 ei vii sihile, sest mustad vastavad Vc7—c3.

Toimetus: J. Käis, J. Parijõgi, O. Luts, A. Oengo-Johanson, M. Nurmik, H. Valma, H. Tõnisson, L. Jürisson, A. Burmeister. **Vastutav ja tegev toimetaja**: M. Nurmik.
Talitusjuht: H. Valma. **Väljaandja**: „Tõekool“. **Toimet. ja talit.**: Tallinn, Rataskaevu 22.

Tellimishind: aastas 2 kr. 50 s., poolaastas 1 kr. 25 s., üksiknr. 25 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükkikoda, Pikk t. 2. 1931.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR